

Norra Tjörngatan 2,
SE-851 82 Sundsvall, Sweden
Tfn/Phone: +46 60 18 60 00
Fax: +46 60 18 61 93
csn@csn.se, www.csn.se

Luntmakargatan 13, Box 785 I,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Carl-Johan Stolt
Johnny Svanström

Gunnar Enequist
Anders Viberg

2012-03-26

Utresande studenter – statistikutveckling

Uppdraget

I regleringsbrevet för Högskoleverket och Centrala Studiestödsnämnden (CSN) för 2011 fick myndigheterna i uppdrag att gemensamt utveckla statistiken över utresande studenter. Bakgrunden är de skillnader som finns i myndigheternas respektive statistik-redovisningar. Uppdraget har genomförts via gemensamma överläggningar och genom att CSN och Statistiska centralbyrån (SCB) har gjort de samarbetningar av registren som varit möjliga inom ramen för gällande sekretessregler. Redovisning av regeringsuppdraget har skett i respektive myndighets årsredovisning där också en hänvisning görs till denna PM.

Bakgrunden

Statistiken över studenter som deltar i internationell mobilitet, dvs. studerar i ett annat land än där de är bosatta, omfattar både utländska studenter i Sverige och svenska studenter utomlands. Högskoleverket (HSV) publicerar tillsammans med SCB statistik över båda kategorierna. Högskoleverkets statistik produceras av SCB. Därutöver framställer CSN egen statistik över svenska studenter som studerar utomlands.

En viktig orsak till att det finns skillnader är att delvis *olika källor* används. HSV/SCB:s statistik bygger på uppgifter om studenternas studier från högskolornas egna studeranderegister (Ladok eller motsvarande) och ingår i den officiella statistik som Högskoleverket ansvarar för. CSN:s statistik bygger däremot på uppgifter om utbetalda studiemedel och är en verksamhetsstatistik. Det faktum att statistiken insamlas på olika sätt och omfattar olika populationer leder till att det blir skillnader. CSN har också uppdrag att förutom läsårsstatistik redovisa helårsstatistik, vilken skiljer sig från läsårsstatistiken.

Inledningsvis finns det anledning att påpeka att statistiken över svenska studenter utomlands omfattar två kategorier av studenter. Den ena är utbytesstudenter, dvs. studenter som deltar i sådana utbytesprogram som anordnas av svenska och utländska lärosäten gemensamt. Den andra kategorin är s.k. freemover-studenter, dvs. studenter som studerar utomlands utan att delta i något utbytesprogram. De har istället anordnat sina studier utomlands på egen hand.

Beroende på vem som publicerar statistiken över de utresande studenterna kan uppgifterna skilja sig åt. Skillnaderna kan ha ett flertal orsaker som kommer att beskrivas nedan, tillsammans med åtgärder som kan minska dessa skillnader.

Skillnader avseende utresande freemover-studenter som läser språk

Den största skillnaden i CSN:s och HSV/SCB:s statistik finns i behandlingen av studenter som deltar i språkkurser. Uppgifterna i tabblån visar statistik för läsåret 2010/11 från CSN och HSV/SCB.

Myndighet	Utresande studenter			
	Utbyte	Freemover	Språkkurser	Totalt Netto
CSN	5 670	17 468	3 650	26 557
HSV/SCB	5 974	20 799	--	26 639

Av tabblån ovan framgår att CSN i sin statistik särredovisar de som deltar i språkkurser på eftergymnasial nivå. I HSV/SCB:s statistik ingår deltagare i de språkkurser som är eftergymnasiala istället i kategorin freemover-studenter. Detta är den helt dominerande anledningen till att det finns skillnader i statistiken mellan CSN och HSV/SCB.

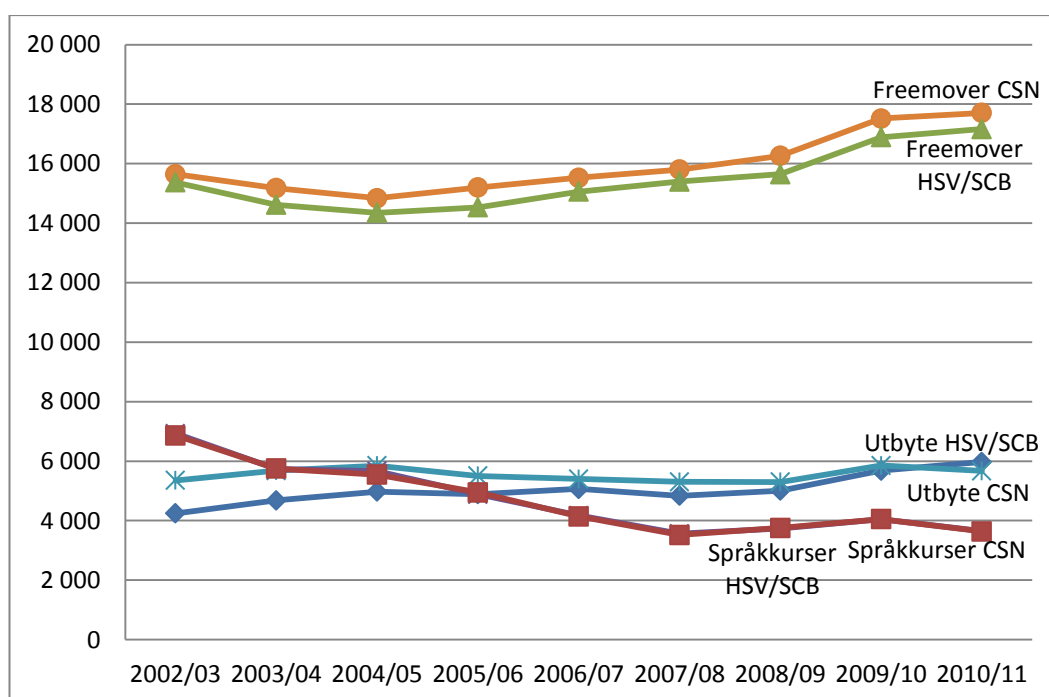
Det bör påpekas att huvuddelen av dem som redovisas av CSN och som studerar språk (3 650) studerar på kurser som betecknas som icke-akademiska och följaktligen inte bedöms vara på högskolenivån. Det betyder att de visserligen räknas som kurser på eftergymnasial nivå, men de ger inte några högskolepoäng. Ett motiv för att läsa en sådan kurs kan vara att förbereda sig för akademiska studier i det aktuella landet, ett annat kan vara en önskan att förbättra sina språkkunskaper inför inträde i arbetslivet.

Det kan tilläggas att statistiken från HSV/SCB också visar att den vanligaste inriktningen på studierna för dem som reste ut som freemover-studenter var

humaniora (språk) och konst. Drygt en tredjedel (7 574) studerade inom denna inriktning läsåret 2009/10. Av dem som läste utbildningar med inriktning mot humaniora och konst läste i sin tur mer än hälften språkkurser.

I tidigare nämnda överläggningar mellan CSN, HSV och SCB diskuterades inledningsvis redovisningen av de studenter som läser språkkurser. Den gemensamma bedömningen var att en särredovisning i HSV/SCB:s statistik av dem som studerar språkkurser skulle öka jämförbarheten mellan myndigheternas statistik över utresande studenter. Följande diagram visar resultatet av en särredovisning. Där framgår antalet utresande studenter fördelade på freemover-studenter, utbytesstudenter samt studenter som läser språkkurser enligt CSN respektive HSV/SCB.

Antal utresande studenter enligt CSN och HSV/SCB läsåren 2002/03–2010/11

Som framgår av diagrammet är antalet freemover-studenter större i CSN:s statistik än i statistiken från HSV/SCB. Även antalet utbytesstudenter är större enligt CSN-statistiken, med undantag för läsåret 2010/11. När det gäller dem som studerar språkkurser visar statistiken från CSN respektive HSV/SCB närmast identiska värden, men det finns trots allt några mindre skillnader. Dessa beror på att ett par grupper (studerande vid s.k. junior college och folkhögskolor) inte ingår i HSV/SCB:s redovisning.

Förändring 1: Mot bakgrund av ovanstående resultat och efter diskussion mellan berörda myndigheter kommer HSV/SCB att i Statistiskt meddelande om Internationell mobilitet i högskolan fortsättningsvis att särredovisa dem som studerar språkkurser.

Det kan också nämnas att för vårterminen 2011 har SCB bearbetat statistik över antalet individer som studerar språkkurser och nu haft möjlighet att fördela dessa med hjälp av CSN:s uppgifter om skolform. Det ger vissa möjligheter att bedöma på vilka nivåer studenterna läser. Dock anser CSN att kvaliteten på uppgifterna om skolform för närvarande inte är tillräckligt bra för att kunna publiceras. Det beror bland annat på osäkerhet om hur de språkkurser som är förlagda till universitet och högskolor klassificeras i värdlandet. Enligt en bedömning från CSN kan det dock vara så att en liten del (cirka 10 procent) av alla som studerar språk i kategorin ”språkkurser” trots allt gör detta på högskolenivå.

Skillnader i statistik om utbytesstudenter

Förutom när det gäller de freemover-studenter som studerar språkkurser finns det också skillnader i antalet utresande utbytesstudenter som redovisas av CSN respektive HSV/SCB.

SCB har för att öka förståelsen bearbetat registren för ett läsår, 2009/10. Detta år var antalet utbytesstudenter 5 949 enligt SCB:s bearbetningar av de registeruppgifter som lämnats från CSN. SCB har jämfört med det egna registret på individnivå och redovisar följande fördelning:

Samma termin eller läsår	3 636
Fler terminer hos CSN	987
Samma läsår men olika termin	14
Olika läsår	585
Ej utbyte hos SCB	460
Ej registrerad hos SCB	267
Totalt antal enligt CSN:s registeruppgifter	5 949

Bearbetningen visar att 3 636 utbytesstudenter finns i registren hos båda myndigheterna under läsåret 2009/10. De redovisas på samma termin eller – om utbytet omfattar två terminer – på samma läsår. Därutöver har CSN 987 utbytesstudenter som är registrerade på fler terminer jämfört med antalet terminer i HSV/SCB:s register.

Ett fåtal studenter, 14 individer, är registrerade under samma läsår men olika termin. Det finns också 585 utbytesstudenter som hos CSN är registrerade på en termin före eller efter det läsår som varit i fokus för SCB:s bearbetning. Vidare finns 460 utbytesstudenter i CSN-registret som inte är klassificerade som utbytesstudenter i SCB-registret, men som där finns registrerade för studier i Sverige under samma period. Slutligen finns det 267 studenter som överhuvudtaget inte finns registrerade i HSV/SCB:s register under läsåret 2009/10 eller någon av de två ”omgivande” terminerna.

Sammanfattningsvis är det 5 222 personer som i båda registren är registrerade som utbytesstudenter. Därutöver har CSN 727 studenter som är markerade som utbytesstudenter, men som SCB antingen inte har alls eller inte har registrerade för utbyte:

Utbytesstudenter hos både SCB och CSN (3 636 + 987 + 14 + 585)	5 222
Utbytesstudenter hos CSN men inte hos SCB (460+267)	727
Totalt antal utbytesstudenter hos CSN	5 949

Det finns också skillnader mellan registren i form av studenter som i SCB:s register är markerade för utbytesstudier, men som inte har motsvarande markering i CSN:s register. Denna skillnad uppgår till 471. Det totala antal studenter som i SCB:s register redovisas som utbytesstudenter är följande:

Utbytesstudenter hos både SCB och CSN	5 222
Utbytesstudenter hos SCB men inte hos CSN	471
Totalt antal utbytesstudenter hos SCB	5 693

HSV/SCB:s universitets- och högskoleregister innehåller alltså 471 utbytesstudenter som inte finns inte i CSN:s register läsåret 2009/10. På grund av sekretess är det inte

möjligt för SCB att lämna ut individuppgifter till CSN för en sambearbetning av registren. Någon fullständig förklaring till skillnaderna går därför inte att utröna. En tänkbar förklaring kan dock vara att dessa studenter inte har studiemedel. Det kan också handla om att studenterna av någon anledning inte är klassificerade som utbytesstudenter i CSN:s register. En ytterligare möjlighet är att dessa utbytesstudenter redovisas på någon annan termin i CSN:s register.

Om sambearbetningen istället utgår ifrån CSN:s uppgifter är det 267 studenter som inte återfinns i HSV/SCB:s register. En förklaring till skillnaden kan vara hur CSN hanterar två mindre utbildningsgrupper. Den ena gruppen är studenter som läser korta, direkt förberedande, språkkurser inför utbyte och den andra gruppen är studenter som deltar i utbyte mellan två utländska skolor. Båda grupperna har klassificerats som utbytesstudenter enligt registeruppgifterna som lämnas från CSN till SCB. CSN redovisar dock sedan några år dessa studerande som freemover-studenter i den officiella statistiken.

Förändring 2: Efter överläggningarna med CSN har HSV/SCB kommit fram till att i fortsättningen klassificera de två nämnda utbildningsgrupperna studenter som läser korta direkt förberedande språkstudier inför utbyte och studenter som har utbyte mellan två utländska skolor, som freemover-studenter från och med läsåret 2010/11.

En annan tänkbar förklaring till skillnaden ifråga om de 267 utbytesstudenterna är att det i vissa fall kan handla om byte av personnummer. Enligt SCB:s bedömning skulle det i så fall röra sig om högst något tiotal fall.

Det kan tilläggas att CSN ofta beviljar studiemedel med utgångspunkt från intyg som skickats in. Om det av ett sådant intyg framgår att det rör sig om utbyte så registreras det också som utbyte i CSN:s handläggningssystem, även om det senare skulle visa sig att det inte har lagts in någon uppgift om utbyte i Ladok, dvs. källan till HSV/SCB:s statistik.

Några ytterligare orsaker till skillnader i statistiken om utresande studenter

Som ovanstående genomgång visat finns det flera orsaker till skillnaderna i statistiken över utresande studenter. Den viktigaste orsaken är skillnaden i klassificeringen av språkkurser. Därutöver finns skillnader som berör utbytesstudenter. Slutligen finns orsaker till vissa andra, mindre, skillnader.

Till de nämnda mindre orsakerna hör, som nämndes inledningsvis, *delvis olika källor* för de olika statistikredovisningarna. En annan orsak kan vara olika *avgränsningar av "läsåår"*. Både statistiken från HSV/SCB och CSN avser läsårsuppgifter, eller egentligen uppgifter för två "terminer". CSN lägger samman uppgifter för två kalenderhalvår till ett läsåår. HSV/SCB lägger ihop hösttermin ett år med vårtermin nästa år, till ett läsåår. Här finns alltså en skillnad, där CSN redovisar uppgifter för perioden 1 juli – 30 juni medan uppgifter från HSV/SCB kan variera något beroende på när terminen startar, ungefär perioden 1 september – 31 augusti. I de jämförelser som redovisas ovan (se avsnittet Skillnader i uppgifter om utbytesstudenter) har SCB jämfört läsårsuppgifter över utbytesstudenter med CSN:s kalendersårsuppgifter (2009 och 2010).

Det kan också förekomma *dubbelräkningar*. I statistiken från CSN kan en person som har studerat i två olika länder/världsdelar under den aktuella tidsperioden (två "terminer") räknas två gånger. Däremot är totalsiffran i HSV/SCB:s statistik nettoräknad.

Förändring 3: CSN ska eftersträva att alltid ange nettoräknade totaluppgifter.

Slutligen kan en möjlig förklaring till skillnader i uppgifterna från CSN respektive HSV/SCB vara *skilda tidpunkter* för när bearbetningen av data har gjorts. De aktuella registren är nämligen "levande" i den bemärkelsen att uppgifterna (och därmed statistiken) kan komma att justeras när nya eller förändrade uppgifter blir kända. Därmed är det svårt att öka jämförbarheten i detta avseende. Att jämföra statistiken vid samma tidpunkt skulle förbättra jämförbarheten. Som ett exempel på detta kan nämnas att antalsuppgifter i CSN:s statistik om antal utresande studenter kan variera beroende på när uttaget görs, kanske med upp till 200 personer. Sedan är det bara frågan om enstaka individer. Problemet skulle kunna minska om uttag ur registren kunde vänta, men det är inte alltid möjligt att vänta alltför länge eftersom statistiken behövs bland annat i årsredovisningen.